

JURNAL

ПЕНТРȢ РЕSПÎНDIРЕА ШТIIНЦЕЛОР NATȢРАЛЕ ШI ESAKTE,

în toate класеле.

Редiцеatȣ

de

Професор Doktор Iȣлiȣ Бараш.

№ 2. **(Анȣл întiiȣ)** **Бȣкȣрештї.** **Ianȣарiе 8, 1856.**

Копрindере: Карневалȣл шi постȣл în natȣръ. — Лiмбеле анiмалелор.

КАРНЕВАЛȢЛ ШI ПОSTȢЛ ÎN NATȢРЪ.

Sîntemȣ акȣm în mizлокȣлȣ карневалȣлȣї. Карневал! че еspресiȣне поетiкъ! че кîтъцimї de idеї, de плъчере шi de бȣкȣрiе, нȣ sînt копчентрате în ачеastъ ворбъ!

Dар че este карневалȣлȣ?

Карневалȣлȣ, ва съ zікъ епока esistinцеї чеа maї богатъ în simцiрї плъкȣте; епока în карї esistinца noastpъ se делiбереазъ de легътȣрiле каре о stpîngȣ, de віеаца ордinаръ, просаікъ din toate zілеле; епока în каре віаца este în градȣл чел maї mаре ал акцiȣнiлор шi ал simцiрiлор каре о компȣнȣ. „Віаца кȣ mъсȣръ, віаца рацiонабiлъ“ нȣ е компатiбiлъ кȣ карневалȣлȣ; къчї карневалȣлȣ е timпȣл небȣнiiлор, е timпȣл maskарадеї. Съ меаргъ чiне-ва în лȣна лȣї Iȣлiе maskatȣ пе улiцъ, нȣmaї de кîтȣ ва fi înkis în spitалȣл de небȣнї; dар în Ianȣарiе шi Феврȣарiе e ертatȣ, къчї е карневалȣлȣ în лȣme; omȣл чел maї рацiонабiл требȣе съ факъ небȣнiї, omȣл sерios требȣе съ'шї лasе sерiositatea лȣї пентрȣ постȣл Паштелор шi акȣm съ fiъ веселȣ. Dакъ ва чiне-ва съ аїбъ о idее de карневалȣ, съ меаргъ în Italia, ла Венецiа шi ла Рома. Se zіче, къ ȣнȣ Kinezȣ а венit о datъ ла Рома în timпȣл карневалȣлȣї шi а fȣцit înапоï ла Kina, zikînd: „Еȣропеенiї аȣ înебȣнitȣ.“ Sîрманȣл Kinezȣ! че simte елȣ de карневалȣ kînd нȣ поате съ жоаче нiчї валцȣл, нiчї полка кȣ dameле sале,

але кърора пічіоаре sînt atîtȣ̆ de stpînse ші mікшорате în кît нȣ potȣ̆ съ îmбле фъръ бъцȣ̆ de sпріжінȣ̆!

Dap че віне dȣпе карневалȣ̆? — Postȣл! — Че е dapъ postȣл?

Postȣл este antinodȣлȣ̆ карневалȣлȣ̆ĭ: dакъ карневалȣлȣ̆ este комеdіеа віецеĭ, postȣл este tрацеdіеа еĭ; dакъ карневалȣлȣ̆ е чеа маĭ маре adȣнаре а плъчерілор, postȣл е чеа маĭ мікъ; dакъ аколо віаца е чеа маĭ богатъ, аічĭ е чеа маĭ съракъ; аколо акціȣне, аічĭ реакціȣне; аколо мішкаре песте мъсȣръ, аічĭ ostенеалъ маре dȣпе мішкаре, каре чере репаосȣ̆.

Este о грешеалъ маре а ȣнора карії 'шĭ înкіпȣескȣ̆ къ карневалȣлȣ̆ este о продȣкціȣне а крістіанісмȣлȣĭ; dіn кон'ръ, кіар în tімпȣріле antіче, ла Еленĭ ші ла Романĭ, гъsim asemenea instіtȣціȣнĭ; ачееа че este акȣm карневалȣлȣ̆, а fost atȣнчĭ Бакханалеле (сърбъторіле лȣĭ Бакхȣs); înкъ ла Рома se ȣрмеазъ ші акȣm ніште обічеіȣрĭ ші черемоніĭ карĭ s'аȣ̆ ȣрmat în Italіа în tімпіĭ mітолоціčĭ.

Asta нȣ е de mірare, natȣра omȣлȣĭ ка ші natȣра ȣніверсалъ este inemіка monotonіеĭ; *skimбареа* este леџеа џенералъ а natȣреĭ omȣлȣĭ ші а natȣреĭ ȣніверсȣлȣĭ; акціȣнеа ші реакціȣнеа, mішкареа ші репаосȣлȣ̆ sînt fenomenele челе маĭ џенерале карĭ ле гъsimȣ̆ în кȣрсȣлȣ̆ віецеĭ оаменілор, віецеĭ націілор, în віеаца natȣреĭ ші în istopіеа пъмîntȣлȣĭ; претȣstіndinĭ este ȣн карџевалȣ̆ ші ȣн post каре-лȣ̆ ȣрmеазъ.

Съ stȣdiъmȣ̆ акȣm ачесте fenomene, în ачесте dіферіте sфере.

Претȣstіndinĭ, аерȣл atmosferік каре înконџіоаръ пъмîntȣлȣ̆ аратъ о алтернанцъ în mішкаре ші репаосȣ̆; нȣмаĭ о foapte мікъ реџіȣне а пъмîntȣлȣĭ se бȣкȣръ d'ȣн аер tot de ȣна лініштіt, пе кînd маĭ песте tot пъмîntȣл, tімпȣл е îmпърџіt în лініштітȣ̆ ші în вîntȣрĭ ші кîте о datъ ачесте вîntȣрĭ къштігъ о пȣтере deosebітъ estраордінаръ ші девіне *spагане* карĭ desпръдъчінеазъ арборĭ, реstoapнъ касе, omoapъ miĭ de оаменĭ ші пȣstieskȣ̆ џерĭ întреџĭ: *Eatъ карневалȣл аерȣлȣĭ*, dȣпе каре віне tot de ȣна пентрȣ кîtȣ̆-ва tімпȣ̆ о лініште foapte маре în аер. În кîте-ва џерĭ кіаръ̆ ачеst карневалȣ̆ ал аерȣлȣĭ віне ла ȣн tімпȣ̆ foapte регȣлаt ал анȣлȣĭ, întокmаĭ прекȣm карневалȣлȣ̆ nostрȣ.

Віеаца органікъ а natȣреĭ îшĭ аре карневалȣлȣ̆ еĭ. Ачеаsta о ведем în toate zонеле пъмîntȣлȣĭ. În zонеле tропікале (foapte кълдȣроасе) карневалȣлȣ̆ natȣреĭ înчепе кînd soapеле se афлъ пе черіȣ̆ în пȣнкtȣлȣ̆ челȣ̆ маĭ înалt în zenit, tрімiџînd разеле лȣĭ dрепt песте капȣл omȣлȣĭ; atȣнчĭ о esчіtаціȣне (апріndере) џенералъ se аратъ în natȣръ; пъмîntȣл sекаt пînъ акȣm, se satȣръ кȣ mȣлte flȣіde (ка ші în карневалȣлȣ̆ nostрȣ ȣніĭ se satȣръ кȣ mȣлte flȣіde), крештереа плантелор кîштігъ о întіndере ші о пȣтере невъзȣтъ пînъ акȣm; пар' къ прін înкîntаре а ешіt în пȣціn tімпȣ̆ фloріле челе маĭ фрȣmoase ші челе маĭ adорабіле. Dар ші віаца анімалелор пар' къ а реînвіаt atȣнчĭ dȣпе плоіле челе марĭ каре продȣкȣ̆ pîȣрĭ de апъ d'аsȣпра пъмîntȣлȣĭ, saȣ̆ леџіоане de tîpîtoape de форме варіабіле карĭ desвоалтъ пе кîmпȣ̆ о аџілitate ші о mішкаре estраордінаръ, пе кînd în аерȣ̆ sбоаръ miĭ de însекte ші de fлȣtȣрĭ кȣ колоріле челе маĭ бріліанте, ші tot аколо se вȣдȣ̆ леџіоане de пасерĭ, ȣнеле маĭ фрȣmoase de кît алтеле, sбȣрînd ші кîntînd кîнтечеле челе маĭ melodioase; аша dap toatъ natȣра este în mішкареа чеа маĭ маре, toatъ natȣра d'аколо пар' къ фаче ȣн балȣ̆: флȣтȣрії sînt жȣкъторĭ, пасеріле mȣsікаnџĭ, tîpîtoареле, персоане греле, ші феаръле сънџероасе аmatoрĭ de sȣнетеле ачеstȣĭ балȣ̆ imensȣ̆. Dap ші în клімеле ноаstре temпераte авем ачеst карневалȣ̆ алȣ̆ natȣреĭ, de ші întр'ȣн град маĭ modepat, ачеаsta se ȣрmеазъ ла ноĭ tot de ȣна прімъвара; ачеаsta este adевъратȣл tімпȣ̆ алȣ̆ поезіеĭ natȣреĭ, dap нȣ нȣмаĭ алȣ̆ поезіеĭ чĭ ші алȣ̆ аморȣлȣĭ. Întокmаĭ dȣпе кȣm карневалȣлȣ̆ nostрȣ este tімпȣл кȣнȣніілор, аша ші прімъвара, карневалȣлȣ̆ natȣреĭ. Ȣ̆ітаці-въ прімъвара кȣm toatъ natȣра пар' къ s'а întінерit, пар' къ а îmбръкаt bestmintеле de съръбъtoape saȣ̆ de балȣ̆; zефірȣл dȣлче леагънъ înчеt фрȣнzеле челе sȣбціpĭ! Кȣm пîрȣл лimpеде înвеселеште кîmпȣл îmбръкаt кȣ о вердеацъ плъкȣтъ! Кȣm пасеріле кîntъ кîntекȣл tandреціĭ! Кȣm toate ачесте фііnце sînt în бȣкȣріе веселіndȣ-se de esistinца лор! Кȣm toate s'аȣ̆ îmбръкаt în bestminte de нȣнтъ! Кȣm toate 'шĭ аȣ̆ skimбаt гласȣріле лор

întр'ȣn глаs de поеsie ши de амор! Мелоdiĭ ши dорinце tandре претȣtindenea! Fiъ-каре deвine о fiinцъ soчiалъ, нȣ ва sъ ремîiъ sinгȣраtiкъ, егоistъ, ши ва sъ îмпарцъ плъчеріле sале кȣ fiinцеле аsемънъtоаре. Instinктȣл fрȣмȣsецii deвine fенoменȣл цeнерал; роzа deлiкатъ se îмбракъ кȣ foiле sале челе fрȣмоаsе ши adoрате; пъȣнȣл îшĭ resfiръ ла soаре коаda sа чеа stрълȣчitоаре кȣ о маре кокетъріе кînd simte къ feмела sа е апроапе; fasанȣл se акоперe кȣ miнȣнателе sале пене; кокошȣл de мȣнцĭ (coq de Bruyère) каре tot de ȣна е foaрte sfiiчоsȣ, каde în estase de амор în кît кiарȣ кȣ мîiніле поате чine-ва sъ'лȣ прinzъ. Тоцĭ аvestĭ fiĭ аĭ natȣрiĭ înfрȣмȣseцацĭ ши плiнĭ de dорinце deлiкate, se ресinтъ ла але лор soцiĭ dорitоаре, sкоцînd stрiгъръĭ de вȣкȣріе ши каȣtъ кȣ miжлоачеле instinктiвe челе маĭ admiraвiле a serва ȣн tрiȣмfȣ комплекtȣ аsȣпра iȣвitелор лор. — Ȣnde авем ноĭ оаменiĭ ȣн карневалȣ маĭ fрȣмоs, маĭ вiȣ ши маĭ галант?—

Dар авiа а апȣкаtȣ sъ tреакъ timпȣл карневалȣлȣĭ, авiа tрече sesонȣлȣ domnieĭ soареlȣĭ кȣ кълdȣра sа плъкȣtъ ши înвiъtоаре каре елȣ produче, авiа tрече прiмъвара ши вара, ши îndatъ вine *nostȣлȣ natȣреĭ*, вine iарна кȣ аморцiреа sа цeнералъ, кȣ вiаца sа monotонъ, кȣ кîмпȣріле deшеаpte пар' къ toate пȣtеріле natȣреĭ sînt adormite, пар' къ аvеste пȣtерĭ, întокмаĭ ка ноĭ оаменiĭ, dȣпе о ноапте de вalȣ din карневалȣ вine о zi de somнȣ, de аморцiре ши de osteneалъ.

Dар нȣ нȣмаĭ fiinцеле вeцetале ши анiмалe карĭ se afлъ пе пъмînt 'шĭ аȣ карневалȣл лор, чi ши пъмîntȣлȣ кiарȣ 'шĭ а авȣtȣ н'алȣ sъȣ каре а пречеdат timпȣл de пост актȣал în каре se afлъ акȣм; ноĭ вом ворвi аiчĭ de катакліsмеле пъмînтȣлȣĭ каре аȣ пречеdаtȣ епока лiнiштеĭ sале актȣале.

Чine 'шĭ ва înкiпȣi къ пъмîntȣл nostrȣ а fost tot de ȣна аша de лiнiштit, прекȣм е акȣм, грешеаште мȣлtȣ. О штiinцъ foarte modернъ ши foarte fрȣмоаsъ, пȣтем ziче о рамȣръ din челе маĭ fрȣмоаsе але штiinцелор natȣрале, не а провat къ нȣ е аша, къчĭ штiinца аvеasta каре se нȣмеште *цеолоцiе* (штiinца пъмîntȣлȣĭ) а аръtat къ пъмîntȣл nostrȣ, înaintea timпȣрiлор istорiче, а fost sȣпȣsȣ ла о мȣлцiме de револȣцiȣнĭ fisiче цeнерале, карĭ аȣ skimвat toatъ sȣпрafаца sа ши карĭ аȣ îngроpat în sînȣл sъȣ toate fiinцеле вiĭ че а esistat atȣнчĭ пе dînsȣл. În аvеste катакліsме цeнерале, s'аȣ sȣit din sînȣл мъріlор мȣнцiĭ чеĭ маĭ цiгантiчĭ карĭ se afлъ акȣм пе пъмînt, tot atȣнчĭ s'а кȣfȣndat în adînкȣлȣ мъріĭ континенте întinse, плiне d'о вeцetацiȣне foaрte вогатъ ши de анiмалe de formе вizаре ши de мъріmĭ estraordinaре карĭ нȣ se маĭ гъseskȣ акȣм. Аша dар fорцеле sȣвtераne карĭ residъ în чentрȣл пъмîntȣлȣĭ 'шĭ аȣ авȣt ши еле atȣнчĭ карневалȣл лор, 'шĭ аȣ авȣt ши еле atȣнчĭ о мiшкаре ши о акцiȣне песte мъsȣръ, пînъ а вenit акȣм епока лор de пост ши de лiнiште. Dакъ аvest пôst ва цiне мȣлt sаȣ пȣцiн, нȣ штiм! О sъ ворвiм алtъ datъ маĭ мȣлt desпре аvеasta.

Dар ши în кȣрsȣл вiецеĭ омȣлȣĭ гъsim ȣн карневалȣ ши ȣн постȣ natȣралȣ. Вiаца омȣлȣĭ este ȣн рînd de skimвъріĭ пеînveтаte de мiшкаре ши de репаоsȣ, de гȣstȣ пentрȣ плъчерĭ ши de osteneалъ ши de оcosiре каре вine tot de ȣна dȣпе аvеste плъчерĭ. Dȣпе карневалȣлȣ жȣкъріiлор копiлърештĭ вine постȣл шкоалеĭ; dȣпе карневалȣлȣ iлȣsiȣнiлор tinереtеĭ, вine постȣл вiецеĭ въръъteштĭ, кȣ osteнеліле sале, кȣ мȣнчiле sале ши кȣ мiĭ de misерiĭ проsаiче кȣ каре е ȣмплȣtȣ; dȣпе карневалȣлȣ плenitȣdiniĭ fорцелор омȣлȣĭ în вîрsta вȣнъ, вine постȣл въtрînецеĭ, постȣл чел маĭ лȣнг ши чел маĭ tрist, fiind къ dȣпе ел нȣ маĭ вine ȣн алt карневалȣ.

Dар ши în вiаца ши esistinца нацiȣнiлор гъsim ȣн карневалȣ ши ȣн пост. Ла toate нацiȣнiле карĭ аȣ жȣкат пînъ акȣм ȣн рол маре în istорia лȣмеĭ, гъsim ȣн орiцiн поеtiк ши ȣн sfîршit tраціk; toate аvеste нацiȣнĭ аȣ înчепȣt а esista în кондiцiȣнĭ плiне de speранцъ ши de вiitорȣ, s'аȣ ши desвolтat маĭ пе ȣрtъ, аȣ кîштiгat în întindере, пȣtере ши domnie, пînъ аȣ ажȣns ла пȣнкtȣл чел маĭ înалt ал desвolтъріĭ лор, ла ачеeа каре se кiамъ *maximȣм* пȣtереĭ нацiонале, atȣнчĭ аȣ îмплȣtȣ лȣмеа орĭ кȣ sȣнetȣлȣ армелор лор вiкtорiоаse, sаȣ кȣ лȣмiна лȣчitоаре а inteліцeнцеĭ лор, sаȣ кȣ splendoareа sȣвлiмъ а артелор ши а літераtȣреĭ лор. Епока аvеasta каре se нȣмеште *епока de аȣрȣ*

a ачеstор націȣнї, a fost *епока карпевалȣлȣї лор.*

Дȣпе ачеst карпевалȣ a venit шї лор ȣп nostȣ; atȣнчї s'аȣ погорît din позиціȣнеа лор чеа înaлтъ каре аȣ окȣпат маї nainte în familiiле stateлор шї a націȣнілор; ȣнеле аȣ ръмас nostind кіар пînъ акȣм, карї, de шї Паштеле лор de învieре s'аȣ aштentat în zadap, dap n'a venit, шї нічї къ поаte ва маї veni; о îmпрециȣраре tristъ, dap о konsekвinцъ *печеsарie* шї siлite a spiritȣлȣї etерпъ каре domneште în natȣръ; къчї прекȣм am zis, леџеа чеа маї џенералъ a natȣреї este леџеа skimбърii неîнчеtatъ; toate лȣкрȣріле se skimбъ, zиче ȣн filosof, нȣмаї ȣна нȣ se skimбъ, adeкъ *skimбареа*; toate sînt trekъtoаре, skimбареа sinгȣръ este konstantъ; toate fiinцеле natȣреї, прекȣм шї оаменії ка шї націȣніле sînt пъskȣцї sпре a îmплini kîte о misiȣне аічї, шї îndatъ че a îmплinit'о se stерг дȣпе faцa пъмîntȣлȣї fъkînd лок алтора sпре a îmплini о misiȣне нoȣъ. Нȣ trебȣе съ se întristeze чine-ва пentrȣ ачеаsta; fiind къ алтmintрелеа *лȣмеа natȣралъ n'ар esista*, прекȣм нȣ trебȣе съ не întristъm акȣм къ neste кȣрînd карпевалȣлȣ ва treче шї nostȣл ва sosi. Filosofia чеа маї практікъ este d'a гȣsta пресинца, a aштenta în лініште viitорȣл шї a se resigna ла *ніште* imперfекціȣнї карї sînt inерente шї лініte de natȣра омȣлȣї шї кіар de natȣра тȣтȣлор лȣкрȣрілор materiaле. Fiind къ *sîntem* оаменї мȣрitорї шї нȣ îнџерї nemȣritорї, съ гȣstъm кȣ плъчере бȣкȣрііле карпевалȣлȣї шї съ не ашезъм маї пе ȣртъ кȣ о resignaціȣне filosoфікъ ла masa de nost шї съ zічем кȣ Goethe „în зілеле de *плоае* ка шї în зілеле senine, віаца e дȣлче.“

B.

ЛІМБЕЛЕ ANІМАЛЕЛОР.

Artікоlȣл I.

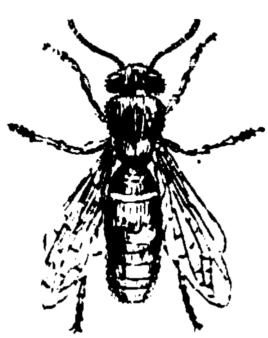
Animaлеле аȣ шї еле ȣп felȣ de лімбъ întре dînseле saȣ нȣ? — Черчетъріле шї обсерваціȣніле moderне аȣ пробатȣ къ da. Аша шї trебȣе съ fiъ, кьчї орї че animaл аре facȣлtatea simціреї, adeкъ este în stаре d'a *simці* плъчере шї дȣрере; апої ȣnde este simціреа плъчерії saȣ дȣрерії, аколо animaлȣл trебȣе съ аібъ ȣнȣ mizлокȣ прin каре съ-шї арате ачеаstъ simціре, fiъ тъкарȣ прin орї че semnȣ saȣ гласȣ. Dap нȣтем съ *мерџемȣ* шї маї departe шї съ не întребъмȣ: dака animaлеле îшї înцелегȣ лімбеле лор, adeкъ dакъ semneле date de кътре ȣн *animaлȣ* sпре a esprima оарешї-каре simціре, dакъ, zік, ачеste semne sînt înцелеse тȣтȣлор? Dap шї ла ачеаstъ întребаре, черчетъріле natȣралiстілор аȣ dat ȣн ръспȣns afirmatiвȣ, adeкъ къ маї toate speциеле (*felȣріле*) de *animaле* аȣ ȣн felȣ de лімбъ înцелеасъ de toate indiвіdeле ачеsteї speціe. Ачеаstъ лімбъ поате съ fiъ о лімбъ fisiognomікъ, adeкъ продȣсъ прin ніште semne date кȣ diferite mішкърї але vре ȣнеї membrȣ din корпȣл лор (лімбъ пentrȣ vedere), saȣ продȣсъ прin ніште sȣнете хотъріte карї ле skoтȣ кіарȣ în felȣрimї de modȣрї (лімбъ пentrȣ аȣzire).

Ла animaлеле челе маї inferioаре în skapa fiinцелорȣ animaле, adeкъ ла insekte, ȣnde нічї deferinцa sekseлор нȣ esistъ, прin ȣрmаре ȣnde нічї ȣн indiвіdȣ animaл n'аре trебȣinцъ d'ȣн алт indiвіdȣ de asemenea speцъ, аколо нȣ гъsim нічї о ȣртъ de комȣнікаціȣне întре dînseле, пе кînd ла toate animaлеле *sȣперіоаре* гъsim ȣн felȣ de комȣнікаціȣне a simцірілор, mizлочіte орї прin semne saȣ прin гласȣ. Кȣ кît facȣлtatea inteлeкtȣалъ e маї perfектъ ла ȣн animaл, кȣ atît лімба лȣї e маї комплікатъ шї маї perfектъ.

Комȣнікаціȣнеа simцірілор прin sȣнете de аȣzире о гъsim маї кȣ seамъ ла treї кlase din челе маї perfекte але animaлелор, adeкъ ла mamifere, ла пасерї шї ла рептілії; пештії în џенере нȣ skoтȣ гласȣ, afаръ нȣмаї de о speцъ de пеште (Trigla) каре кînd este prinsȣ skoate ȣн гласȣ гросȣ. Кȣ кît не sȣim маї sȣs de ла рептілії кътре омȣ, кȣ atît гъsim лімба sȣнетелор din че în че маї desволтатъ шї маї perfектъ, пе кînd кȣ кît не погорîm пе de алтъ parte de ла рептілії маї în жос, гъsim лімба vedерeї adeкъ комȣнікаціȣнеа simцірілор mizлочіte прin semne visiбіле, цiind лок лімбеї вокале.

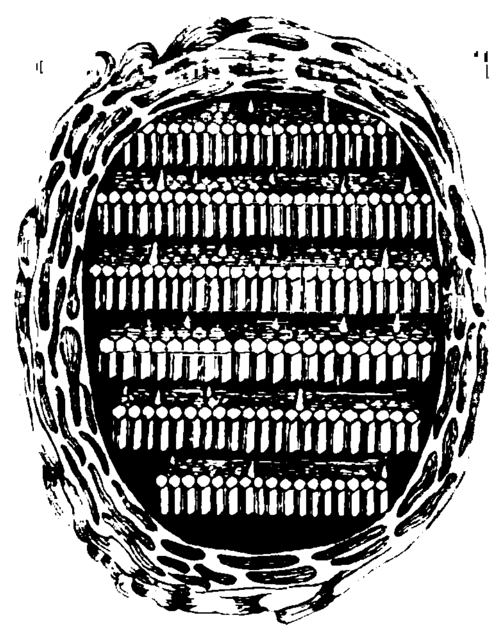
Ла insekte, лimба visiбiлъ e foapte pemapкaбiлъ, прекȣт ла албine, аша шi о тȣлцime de алte insekte, аȣ̆ niште fipe simцitoape нȣmite Antene (Antennes) че ле sepвesк ка ȣн teлеграf ȣпpe a esekȣta feлȣpimї de miшкъpї, dintpe каpї fieшї-каpe însemneazъ кîte ȣн че deosebitȣ̆. Maї sȣs (No. 1) am възȣt къ албinеле npin esчen-цiȣne se бȣкȣръ шi de o лimбъ вокалъ, dap шi лimба лоp visiбiлъ e foapte intepesantъ. Kînd a intpat s. e. o албinъ stpeinъ saȣ̆ o sлтъ insektъ în stȣпȣ̆, atȣнчї албinеле stȣпȣлȣї каpї o въdȣ̆, îшї комȣнiкъ ȣna alteia aчeastъ noȣtate npin antene, adeкъ ȣna atinцe ne alta кȣ antenеле eї întp'ȣn modȣ̆ deosebitȣ. Kînd peцina stȣпȣлȣї s'a omopîtȣ̆ saȣ̆ s'a npinsȣ̆, atȣнчї toate албinеле stȣпȣлȣї îшї комȣнiкъ ȣna alteia aчeastъ veste imnoptantъ npin antenеле лоp каpї ле înкpȣцiшeazъ (X). Fiъ-каpe албinъ възînd aчest semn, îл înцелеце шi întp'ȣn minȣt aчeastъ veste întpistъtoape se pesnîndeшte în tot stȣпȣл шi îndatъ în aчest лок ȣnde a domnit nînъ акȣm o opdine admipaбiлъ, se apatъ o konfȣsiȣne mape, toate nap' къ кaȣtъ чева шi nȣ гъsesк; къnetenia statȣлȣї лinseшte шi toate лȣкpъpiле stȣпȣлȣї sînt пъpъsite.

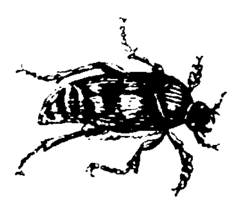
Kînd însъ peцina îшї nepde antenеле sале, saȣ̆ kînd i ле-a tъiat чinе-ва, atȣнчї 'шї a nepdȣt domnia, къчї a nepdȣt mizлокȣлȣ̆ npin каpe a nȣtȣt sъ se înцелеагъ кȣ nonȣлȣлȣ̆ sъȣ̆, къчї кȣ antenеле ea îmninцe ne албinеле лȣкpъtoape ка sъ лȣкpeze; anoї dȣne че peцina îшї nepde aȣtopitatea sa, konfȣsiȣnea чea maї mape domneшte în stȣпȣ̆. Dap шi албinеле вpînd a mîngîia ne peцina лоp шi a'ї apъta sȣnȣnepea лоp, o fак кȣ antenеле; anoї шi peцina eap kînd e тȣлцъmitъ de вp'o албinъ лȣкpъtoape, o mîngîiъ întp'ȣn modȣ naptiкȣлapȣ кȣ antenеле eї. D. Latreille a npoбat npin esnepiminte, къ tъind antenеле албinелоp, еле nȣ maї sînt în stape a гъsi nічї dpȣmȣл ла stȣпȣ̆ шi se pъtъчesкȣ̆, npin ȣpmape antenеле ле sepвesкȣ̆ ка ȣн kondȣktopȣ̆ inst nktiвȣ.



Vespa Crabro .

Vesuea.





Necrophorus Vespillo.

Îngpoпъtopȣлȣ̆.

Кȣibȣlȣ Vesпelopȣ̆ .

Кȣiбȣл vesпiлоpȣ̆ каpe e fъкȣtȣ̆ кȣ o pегȣлapitate admipaбiлȣ de nepfeкtъ, aчeste animaле miчї îл fакȣ̆ în modȣл ȣpmъtop: vesniле лȣкpъtoape dîndȣ'шї semne ȣna alteia, desлineskȣ̆ кȣ fълчiле лоp кȣкȣцї de лemne нȣtpede, ле moaiъ кȣ snȣme din гȣpъ în кît se fаче ка ȣн felȣ̆ de кокъ, шi кȣ aчestea fакȣ̆ pîndȣpї de чeлȣле esaгonале (кȣ 6 колцȣpї) napaлеле, toate aflîndȣ-se denapte ȣna de alta d'o distanцъ еквалъ, шi din intepвал în intepвал sînt snpijinite npin niште stîлnї, npeкȣm apatъ alъtȣpata figȣpъ. O asemenea лȣкpape чepe negpeшit o înцелеџepe шi o лimбъ foapte desвoлtatъ.

Dap шi fȣрnічеле шi Tepmitele (fȣрniче албе din Afрiка) îшi комȣнікъ ȣna алteia ideiле лер прin niште semne. Еле аȣ întpe dînsеле înгріжitopї карї manцinȣ opdinea шi daȣ difepite порȣнчї. Kînd o fȣрnікъ este în періколȣ, atȣnчї dъ ȣn semnȣ шi îndatъ bine алta spre ажȣторȣл eї. Asemenea kînd o fȣрnікъ a гъsit вр'ȣn лȣкрȣ de mînkape, foapte плъкȣt шi каре nȣ поate s'o tpansnoapte singȣръ ла fȣрnікаріȣ, atȣnчї вesteште пе kamapadeле sале de noȣtatea ачeasta, шi îndatъ вine o мȣлцime de алte fȣрniче шi-ї ажȣtъ ка съ tpansnoapte npada пречіoasъ întp'ȣn лок sigȣр шi комȣн tȣtȣлор. Dap se întîmплъ къ o fȣрnікъ a deskoпepit o mînkape бȣнъ ла ȣn лок, destȣлъ пentpȣ мȣлte fȣрnічї, шi каре nȣ e de natȣръ a fi tpansnoptatъ, atȣnчї fȣрnіка se întoapчe ла fȣрnікаріȣ, кіамъ o мȣлцime de kamapade шi ле dȣче ла локȣл mînкъpiї. Bestitȣл *Franklin* a фъкȣtȣ întp'o zi ȣpmътopȣл espepimîntȣ. Ел a nȣs o datъ o oaлъ кȣ dȣлчeaцъ întp'o камеръ ȣnde se afлa fȣрniче; neste пȣцin fȣрnічеле аȣ deskoпepit'o шi s'a aшezat пе dînsa; Franklin възînd ачeasta, a гonit fȣрnічеле din oaлъ шi a atîpnat'o кȣ o sfoapъ sȣs ла taбанȣлȣ камереї; însъ o fȣрnікъ a ръmas în oaлъ skъпatъ kînd ле-a гonitȣ. Ачeastъ fȣрnікъ s'a sȣit пе sfoapъ sȣsȣ ла taban, аколо dȣпе kîte-ва întopsътȣpї a deskoпepitȣ дpȣмȣл fȣрnіkаріȣлȣї шi аша a ажȣns a касъ în mizлокȣлȣ kamapadeлор eї. Franklin a ȣpmat акȣm кȣ обsepвaцiȣne mішкъpiле eї, шi a възȣt къ neste пȣцin timпȣ fȣрnіка ачeasta s'a întops ла табанȣ ла пȣнкtȣл ȣnde a fost atîpnatъ sfoapa, dȣкînd dȣпе dînsa мȣлцime de алte fȣрniче, шi fȣрnіка kondȣktoape împpeȣнъ кȣ toatъ sȣita eї s'a лъsat акȣm жos în лȣнцimea sfoapeї ла oaлъ! Kînd o мȣлцime de fȣрnічї se afлъ adȣnate ла ȣn лок mînкîndȣ, шi atакъ чine-ва пе ȣna dintp'însеле, atȣnчї ачeasta împinцe пе вечina eї шi вечina пе алtъ вечinъ ast-фелȣ în kît întp'ȣn minȣt toatъ adȣnapea a aflat de періколȣлȣ каре ле ameninцъ шi îndatъ fȣгȣ.

Dap în kasa fȣрnічелор, adекъ ла fȣрnікаріȣ, domneште o opîndȣiaлъ шi o sочiaбiлitate înкъ шi maї admipaбiлъ. Kînd soapeле apȣнкъ pazeле sале asȣпpa kaseї fȣрnічелор, atȣnчї пъzitopiї daȣ ȣn semnȣ шi îndatъ fȣрnічеле лȣкрътoape esȣ afapъ, пȣptînd ка doїчiле лapвеле лор шi ле пȣнȣ ла soape ка съ se înкълziaskъ. Обsepвaцiȣniле фъкȣte de maї мȣлцї natȣpaлiștї, maї кȣ seamъ Huber шi Latreille nȣ лasъ nічї o îndoinцъ asȣпpa ачesteia. Eї аȣ обsepвat къ, kînd ле ameninцъ вр'ȣn періколȣ, fȣрnічеле лȣкръtoape îшї dȣкȣ лapвеле лор în întpȣлȣ fȣрnікаріȣлȣї spre a ле пȣне în sigȣpanцъ, пе kînd алteле esȣ afapъ пentpȣ апъpape шi se лȣпtъ кȣ inemiкȣл ameninцъtopiȣ. Ла лȣпte fȣpioase карї se întîmплъ întpe doȣъ колоniї de fȣрnічї, s'a възȣt къ din amîndoъ пъpцiле se пȣнȣ înaintea apmiiлор ка ȣn felіȣ de пъzitopї карї înштiinцeaзъ п'aї лор de пȣtepea шi de nosiцiȣnea inemiкȣлȣї; însъ ла вр'o nosiцiȣne kpitiкъ, kînd inemiкȣл este мȣлt maї пȣtepnікȣ, ле повъцȣeште a se întoapчe înапої a касъ, шi dȣпе че s'a ȣpmat ачeastъ petpaцepe, eapъшї ese ачeastъ apmie de fȣрnічї împȣtepnічitъ de ажȣtoape spre a sppiжini лȣпta înчепȣtъ.

Dap шi ла *tepmite* saȣ ла fȣрnічеле албе din Afpiка, гъsim ȣn лimбaцiȣ foapte desвoлtat; ачeste insekte каре eapъшї petpeкȣ o віaцъ soчiaбiлъ, tpъind în колоniї, аȣ în ачeastъ колоnie o pецinъ, лȣкpъtopї, пъzitopї шi кіap soлdaцї. Kînd tepmiteле-лȣкpъtopї nȣ лȣкpeaзъ bine, atȣnчї tepmiteле-soлdaцї 'шi daȣ ȣn semnȣ бътîndȣ'шi фълчiле лор ȣna кътpe алta, шi asta este ȣn semnȣ къ лȣкpъtopiї tpeбȣe se desвoalte maї mape zeлȣ în лȣкpapea лор. Kînd s'апpopie вр'ȣn inemiкȣ, atȣnчї пъzitopiї шi лȣкpъtopiї daȣ ȣn semnȣ шi îndatъ toцї лȣкpъtopiї daȣ fȣгa a касъ шi-шi askȣndȣ лapвеле în гanгȣpї foapte adînчї шi sekpete че se afлъ în kasa tepmiцiлор че e фъкȣtъ кȣ o мȣлцime de despъpцitȣpї, de kopidoape adînчї, întp'ȣn modȣ foapte aptistiкȣ, пе kînd pецina кȣ soлdaцiї ese afapъ spre апъpapea колоnieї; dap pецina kînd ва съ dea ȣn opdinȣ, atȣnчї ловеште кȣ фълчiле eї шi лȣкpъtopiї înцeлeгȣ ачest semnȣ.

În цenepe ла toate insekteле карї petpeкȣ o віaцъ soчiaбiлъ гъsim ȣn лimбaцiȣ foapte desвoлtatȣ.

Ла мȣштеле din kasa noastpъ гъsim eapъшї ȣpme de ȣn лimбaцiȣ, adекъ de o înцeлeцepe întpe dînsеле npin semne, dap nȣ e аша de desвoлtat ка ла албine, ла вesпї шi ла fȣрnічї.

Ла ȣнеле din insekte нȣmite *Skapaбea* saŭ *Карабȣш*, гъsim еаръшĭ ȣpme de лimбъ шi de înцeлeцepe npin semne. O sneцъ de aчeste insekte se нȣmeшte *necrophorus* (вeзĭ fiгȣpa) saŭ îngpoпъто-pȣл, fiind къ înгpoanъ opĭ че kadaвep mikŭ гъсеште пentpȣ нȣtpipea пȣiлop (лapвeлop) съĭ. Аша dap s'a въzȣt къ ȣn necrophor d'aчешtia a гъsit пе dpȣm ȣn шoapeчe moptŭ, шi нȣmaĭ de kît s'a siлitŭ съ-лŭ înгpoane, dap пъmîntȣлŭ aколо fiind къ a fost пpea tape, нȣ s'a пȣtȣt înгpoпa; atȣnчĭ a îmблat съ кaȣte ȣn пъmînt maĭ moaле, aша пе-ste пȣцine minȣte л'a шi гъsit, atȣnчĭ necrophorul a înчепȣt a tpaцe kadaвepȣл шoapeчeлȣĭ къ-tpe пъmîntȣл чeл moaле ка съ'л înгpoane aколо, dap kadaвepȣл epa пpea гpeŭ пentpȣ dînsȣл шi н'a пȣtȣt съ'л tpaгъ. Възînd aчeasta a sбȣpat, шi пeste kîte-ва minȣte a pевenit, însъ însoцit de maĭ mȣлцĭ aлцĭ necrophorĭ пе kapĭ ĭ-a kiъ-mat пentpȣ ажȣtop. Акȣm toцĭ împpeȣnъ aŭ tpas пе шoapeчeлe mopt къtpe пъmîntȣл чeл moaле шi 'л aŭ înгpoпat aколо, dap, лȣкpȣ de mipape, dȣпе aчeastъ oпepaцie de ажȣtopŭ, чеĭ-л-aлцĭ necrophorĭ s'aŭ dȣs лъsînd пе чeл dintîiŭ în no-sesiȣnea kadaвepȣлȣĭ пap' къ aŭ pesпektat dpen-tȣл съŭ de пpoпpietate! Întpeб dap акȣm în че кinŭ aчest necrophor a пȣtȣt съ kiъme пе чеĭ-л-aлцĭ dpent ажȣtop, дакъ нȣ esistъ întpe dîn-шiĭ вр'ȣn feлŭ de лimбъ saŭ de semne npin kapĭ îшĭ komȣникъ ȣнȣл altȣia вр'o idee saŭ воinцъ?

Noĭ am zisŭ maĭ sȣsŭ къ în цeнepe ла a-nimaлeлe infepioape (insekte ш. ч. л.) domнeшte лimбa веdepeĭ, adeкъ npodȣsъ npin semne вizi-биле, пе kînd ла animaлeлe sȣпepioape (mami-fepe, пасepĭ ш. ч. л.) domнeшte лimбa aȣ-zipeĭ, adeкъ npodȣsъ npin sȣнete aȣziбиле; însъ гъsim шi ла animaлeлe infepioape niшte ȣpme de лimбa aȣzipeĭ, dȣпе kape шi ла animaлeлe sȣпepioape гъsim ȣpme de semne вiziбиле. O съ dъm aiчĭ пentpȣ aчeasta kîte-ва esemnле. Bedem къ mȣлte sneцe de skapaбeŭ (insekte карабȣше) skotŭ ȣn fel de глas kînd sînt atakaцĭ de вр'ȣn inemikŭ, шi aчeste sȣнete ле npodȣkŭ npintp'ȣn feлŭ de fpekape kape o fakŭ кȣ ineлeлe kopпȣлȣĭ лop. S'a oбsepвatŭ ла ȣn skapaбeŭ de kpinŭ (ka-pe se цine пе foiле kpinȣлȣĭ) kînd a fost npins, eл skotea ȣn глasŭ sȣбцipe, aпoĭ ȣn aлt skapaбeŭ de kpinŭ aflîndȣse în вeчinъtate шi aȣzind aчeasta, pemîne în тъчepea чea maĭ kompлektъ, kiap kîte o datъ faчe пap' к'ap fi moptŭ. Ла гpeepiĭ oбiч-нȣiцĭ kapĭ se цinŭ пе kîmп (Gryllotalpa) oбsep-вът împpeжȣpapea ȣpmъtoape: Kînd ȣнȣл înчeпe a skoate глasȣл съŭ sȣбцipe шi foapte кȣnoskȣt, atȣnчĭ нȣmaĭ de kît вeчina eĭ o imiteazъ, шi a-ша în пȣцine minȣte se tpansmite aчeastъ вoin-цъ d'a кînta ла toцĭ гpeepiĭ ȣнȣĭ kîmп. Nȣ sîn-temŭ siлiцĭ a пе imaцina къ aчeastъ fлȣepъtȣpъ a гpeepiлop kape ni se пape поъ monotonъ шi fъpъ înцeлesŭ, este din kontpъ esпpesiȣnea ȣнȣĭ лimбaцiŭ înцeлes пentpȣ aчeste animaле miчĭ?

Eatъ шi ȣn aлt esemплȣ! Este ȣn feлŭ de flȣtȣpe че se нȣmeшte kaпȣл moptȣлȣĭ (Sphinx atropus) fiind къ пе fpȣntea sa se aflъ ȣn de-semнŭ kape seamъnъ mȣлt кȣ kaпȣл ȣнȣĭ mopt. Aчest flȣtȣpe este foapte лakom dȣпе miepe din stȣпȣл aлбiнeлopŭ; aпoĭ s'a oбsepвat къ aчest flȣtȣpe este în stape a skoate feлȣpimĭ de sȣ-нete npintp'ȣn opгaнŭ паptiкȣлapŭ kape ape пе kaпŭ; adeкъ în timпȣл de лiniшte skoate niшte sȣнete de sбȣкnitȣpĭ monotone, dap kînd a de-skoпepit ȣn stȣпŭ de aлбine, atȣnчĭ skoate niшte deoseбite sȣнete de бȣкȣpie, шi aлбinеле stȣпȣ-лȣĭ aȣzind aчeasta, se sпepiъ, se adȣнъ, îл a-takъ шi-лŭ matpateazъ, шi atȣnчĭ eл skoate ea-ръшĭ alte sȣнete askȣцite, aвînd kapaktepȣл de stpiгъpĭ de dȣpepe шi de desпepape.

Din чeле patpȣ kласе maĭ sȣпepioape aле animaлeлop (adeкъ mamifepeле, пасepiле, pen-tiliiле шi пeшtiĭ), пeшtiĭ în цeнepe sînt mȣцĭ, adeкъ нȣ skotŭ глas; de aчeea кȣ dpent кȣвînt se esпpimъ ȣn natȣpaлist zikînd къ în domeнȣл oчeaнȣлȣĭ imensŭ domнeшte тъчepea чea maĭ sпъimîntъtoape; кȣ toate aчestea ȣniĭ din пeшtiĭ (цeнȣл Trigla) skoate ȣn глas гpoşŭ шi aлцiĭ (alsen vulg) skot o stpiгape ka пopчiĭ kînd sînt npinшi. Dap дакъ лimбaцiȣл aȣzipeĭ нȣ e des-воltatŭ ла aчeastъ kласъ de animaле, лimбaцiȣл веdepeĭ нȣĭ лipseшte; maĭ кȣ seamъ пeшtiĭ ka-piĭ aŭ oбiчeiŭ a tpъi în soчietъцĭ, aŭ întpe dîn-шiĭ semne înцeлese tȣtȣлop. Аша s. e. пeшtiĭ din цeнȣл *Salmo* (saumon, ȣn feлŭ de пeшte mape пъtat întokmaĭ ka пъstpъвiĭ noştpi), fak în toцĭ aniĭ în чeте mapĭ кълъtopiĭ лȣнцĭ din mape, sȣindȣse în sȣsȣл piȣpiлop foapte denapte. În a-чeste кълъtopiĭ aŭ oбiчeiŭ къ пȣнŭ în kaпȣл че-

ŧeĭ ȣn saлmo вътрîn каре аре esперіinцъ de a кълъtopi, ачest saлmo este kondȣктоpȣл четеĭ шi тоцĭ чеĭ tinepĭ îл ȣpmeazъ, тоцĭ se ȣitъ віne ла toate mішкъріле шi semnеле пешtелȣĭ kondȣktop, апоĭ kînd ïĭ ameрinцъ вр'ȣn періkoл, atȣnчĭ eл dъ ȣn semn шi toatъ чеаta fȣџe шi se pisineште.

Domnȣл Doktop *Warwik* nobesteште de fanta ȣpmъtoape a ȣneĭ штȣче каре este întp'adевър foapte intepesantъ în пріvinца градȣлȣĭ de înцелепчіȣne че noate sъ apate кіар шi peштiĭ kîte o datъ. Eл ziче: „Întp'o zi npeîmвлîndȣ-mъ пе maлȣріле ȣnȣĭ елешtеȣ, am въzȣt o штiȣкъ гonind кȣ іȣцеалъ npada sa; în ачеаstъ іȣцеалъ s'a ловit ла капȣ de колцȣл askȣцit aл ȣneĭ кȣtiĭ каре se afлa în апъ, пар' къ *певȣn de dȣpepe*, ачest пеште a sъpit sȣs d'asȣпра апеĭ шi eap s'a apȣnkat жos în adînчimea eĭ, вътîndȣ'шĭ капȣл sъȣ ръnit în пъmînt moaле че se afлa пе fȣndȣл апеĭ. Dȣпе пȣцine minȣte s'a întops eapъшĭ d'asȣпра апеĭ, s'a anponiat înotînd înчet кътpe maл шi a skos капȣл afapъ. Eȣ, ziче Dp. Warwik, m'am anponiat de dînsȣл шi am въzȣt къ кpaniȣлȣ (хîрка) лȣĭ epa snaptъ шi кіар o napte din кpееріĭ лȣĭ ешiцĭ afapъ; înчet am пȣs mîna пе капȣл лȣĭ, am dat înчet кpееріĭ ешiцĭ înапоĭ шi am пȣs o комnpesъ пе panъ; ла toate ачеste опepaцiȣnĭ штȣка a pъmas nemішкîndȣse din лок. Kînd am венit a doa zi ла *maлȣл елешtеȣлȣĭ*, eatъ къ de sineшĭ штȣка a ревеnit шi ea ла maл, пȣindȣ'шĭ капȣл sъȣ ла пічіоареле meлe; eȣ aкȣm am къȣtat din noȣ pana, am легаt'o din noȣ шi aша am ȣpmat kîte-ва ziле пînъ kînd pana s'a віndeкаt. Апоĭ штȣка a къȣtat шi s'a siлit npin feлȣpimĭ de semne a'mĭ аръta mȣлцъmіpea sa, *mішкîndȣ'шĭ* коаda sa în dpeanta шi în stînга, шi în kîtȣ timпȣ m'am плimвatȣ în sȣs шi în жos în *лȣnцimea maлȣлȣĭ*, штȣка tot îmвлa dȣпе mine în апъ, шi dȣпъ че am пȣs чева лȣкpȣ de mînкаре пе mînъ, s'a anponiat шi a mînкаt; îndatъ însъ че aлt чіne-ва s'a anponiat de dînsa, îndatъ a fȣцit."

Dap шi în кlasa tîpîtoapeлор гъsim mȣлte animaле карĭ se вȣкȣpъ de *лimвaцiȣлȣ aȣzіpeĭ*, adeкъ npin sȣnete saȣ глas; ȣneле кіар kîntъ de плъчере шi se вȣкȣpъ în концертеле mȣzікале карĭ se fak în sovietъцĭ. O sъ ворвim în пріvinца ачеаsta de вроаште. Чine nȣ штie къ nainte d'a апȣne soapeле în timпȣл вереĭ kînd e senin, atȣnчĭ o віоічiȣne mape domneште în апеле лакȣрілор stъtȣte; вроаштеле îшĭ aȣ atȣnчĭ petpeчеріле, пȣtem ziче, кapneвaлȣл лор. Tinepe шi вътpîne, mapĭ шi miчĭ esȣ din апъ, saȣ чел пȣцin skotȣ капеtеле лор de desȣвtȣл апеĭ. Aкȣm domneште o tъчере џепералъ; dap îndatъ înчене o вроаskъ вътpînъ a kînta; ачеаsta e stpъmoшȣл famiлieĭ înкoнцiȣpatȣ de dînsa кȣ ȣn pesnekt patpiapхaл; глasȣл лȣĭ гpos se aȣde întîiaшĭ datъ, пе ȣpmъ s'aȣdȣ шi o mȣлцime de aлte глasȣpĭ maĭ sȣвцipĭ карĭ ле skotȣ вроаштеле tinepe, fiiĭ шi nenoцĭ лȣĭ. Dap шi în mizлокȣл ачеstȣĭ концерт вizap, tot domneште глasȣл вътpînȣлȣĭ каре este ка *tamвȣp-mажор* întpe dînseле, шi kînd eл taче, тоцĭ takȣ d'o datъ.

Desnpe глasȣл ла animaле maĭ sȣпepioape, adeкъ ла пасерĭ шi ла mamifepe, vom ворві aлtъ datъ шi o sъ vedem atȣnчĭ kîtȣ de комплiкate шi kîtȣ de варіавiле sînt ачеste manisfestaцiȣnĭ але simцipiлор шi ideiлор ла ачеste animaле, шi o sъ ne înкредiнцъm atȣnчĭ, de шi Natȣpa ne-a dat noъ oamеніlор *пріvелеџiȣл* d'a avea лimвe aptiкȣлate, вогате în fineцеле infinite, opiџina etepnъ a infiniteлор fpȣmȣseцĭ поеtiче шi лipiче шi a infiniteлор ideĭ авstpakte fiлosofiче, кȣ toate ачеstea tot Natȣpa віne-fъкъtoape n'a desnoiat шi пе fiii sъĭ animaлеле de ачest dap sȣвлim, adeкъ de mizлокȣл de a vesti ȣnȣ пе aлtȣл de esistinцa лор, a nȣ fi eгoist în лȣmea ачеаsta, чi din kontpъ a împъpтъшi întp'ȣn modȣ комȣn плъчеріле шi гpеȣtъцiле ачеsteĭ vieцĭ.

În Tinoгpafia Naцionaлъ a лȣĭ Iosif Pomanovȣ шi Комп.